

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

[Ό ἐκ τῶν ἐγκρίτων λατρῶν τῆς πρωτευούσης κ. Κωνστ. Βάος, διά τιμῶν διὰ τῆς συνεργασίας αὐτοῦ τὸν παρόντα τόμον τοῦ Ἡ μερολογίου, ἀνήκει εἰς τὴν ἐπίλεκτον φάλαιγγα τῶν νέων σύνεναρχῶν ἐπιστημόνων, οἵτινες ἐκπροσωποῦσιν ἑπαξίως καὶ τελεσφόρως τὴν σύγχρονον ἔλληνικήν λατρικήν. Διδάχτωρ τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου ἀφωσιώθη μετὰ ζῆλου καὶ ἴδιαιτέρας ἐπιμονῆς εἰς τὸν κλάδον τῆς Μικροβιολογίας καὶ Ὑγιεινῆς, ἥν ἐσπούδασεν ἐνδελεχῶς ἐν Νεαπόλει τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν Παρισίοις. Διατελεῖ ἡδη Διευθύντης τοῦ Δημοσίου Ἀπολυμαντηρίου Ἀθηνῶν. Παρὰ τῆς Ἐλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπεστάλη πολλάκις εἰς διαφόρους ἐπαρχίας πρὸς καταπολέμησιν ἐπιδημιῶν νοσημάτων, ὡς λ. χ. ἀνὰ τὴν

Ἀττικήν διὰ τὸν ἔξανθηματικὸν τύφον, εἰς Ὑδραν καὶ Κρανίδιον διὰ τὰς μεγάλας αὐτόσθι ἐπιδημίας τῆς εὐφλογίας, εἰς Βοιωτίαν διὰ τὴν πρό τινος ἐνσκήψασαν βροτολογίὸν ἐγκεφαλονωτιαίαν μηνιγγίτιδα. Ὁλας δὲ κατώρθωσεν ἐν βραχεῖ νὰ τὰς ἔξαλειψῃ διὰ τῆς ἀπταίστου ἐφαρμογῆς τελείων ἀπολυμαντικῶν μέσων. Διατηρεῖ λαμπρόν, εὐρωπαϊκῆς ἀληθῶς τάξεως καὶ πλούτου, μικροβιολογικὸν ἐργαστηρίουν ἐν τῇ δόῳ Ἐρμοῦ, ἐπίσης δὲ καὶ τέλειον Δαμαλιδοκομεῖον, ἐπίτηδες ἰδρυθέν ἐν τῇ δόῳ Λεωνίδου κατὰ τὰς ἀπατήσεις τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ἐφοδιάζων ἐξ αὐτοῦ οὐ μόνον τὰς ἐπαρχίας τοῦ Ἐσωτερικοῦ ἀλλὰ καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ἀπολαύει ἀριστης φήμης διὰ τὴν ἐπιστημονικωτάτην καὶ εὐσυνείδητον ἐργασίαν του.]

ΤΑ ΜΙΚΡΟΒΙΑ

(Σύντομος σκιαγραφία)

Ὕ ἀνακάλυψις τῶν μικροβίων, τῶν μικροσκοπικῶν τούτων πλὴν φοβερῶν ὄντων τῆς φύσεως, ἥτις ἐπετελέσθη μόλις ἐπ' ἐσχάτων καὶ ἐπέφερεν ἀναστάτωσιν οὐ μόνον εἰς τὴν λατρικήν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει, δικαιοῦται καὶ πρέπει δηντως νὰ θεωρηθῇ ὡς μία ἔτι δόξα τῆς λατρικῆς καὶ εἰς ἐπὶ πλέον θριαμβος τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἐφάμιλλος πρὸς τὰς ἀλλας μεγάλας ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις, τῆς πυξίδος, τοῦ ἀτμοῦ, τοῦ ἡλεκτρισμοῦ κλπ. Διὰ τῆς ἀναζητήσεως καὶ ἐξετάσεως τῶν μικροβίων, ἡ νεωτέρα λατρική κατώρθωσε νὰ λύσῃ τὸ τόσον ἀνεξήγητον πρόβλημα τῶν αἰτιολογικῶν φαινομένων τῶν διαφόρων νόσων, νὰ

ἀνεύρη δηλαδὴ τὴν αἰτίαν καὶ νὰ σπουδάσῃ καλῶς τὸν πραγματικὸν φορέα τῶν ποικίλων μολυσματικῶν νόσων, αἰτινες ὡς ἐκ τῆς ἀποτόμου ἐμφανίσεως, τῆς ἀστραπιαίας διαδόσεως καὶ τῆς συγχρόνου ὑπὸ αὐτῶν προσδοκήσεως πολλῶν ἀτόμων, κατέπληττον τοὺς ἀρχαίους καὶ ἔδιθον ἀφορμὴν πρὸς διάπλασιν φαντασιῶδῶν διηγήσεων, προλήψεων καὶ περιέργων ἐπιστημονικῶν θεωριῶν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ γενέσεως αὐτῶν. Ἡ ἀστρονομία, τὰ μαντεῖα καὶ ἡ ιατρικὴ εἶχον ἀδελφοποιηθῆ καὶ ἔθαδίζον χειροκρατούμεναι εἰς πέλαγος παραδοξοτήτων καὶ παραλογισμῶν. Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, αἱ μυριάδες τῶν φωτοβόλων ἀστέρων, οἱ σεισμοὶ, αἱ θύελλαι, τὰ ἡφαίστεια, αἱ τρικυμίαι, συνεσωρεύοντο εἰς ἐξήγησιν τῶν νοσογόνων αἰτίων!

Ἄπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἰπποκράτους μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰώνος, οἱ σοφοὶ τῆς ιατρικῆς ἐπιστήμης κατεγίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κλινικῶν συμπτωμάτων καὶ τῶν παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τῶν διαφόρων νόσων ἀλλ᾽ εἰς τὴν αἰτιολογίαν ἐλάχιστα ἐπροχώρησαν. Καὶ εὐλόγως, ἀφοῦ ἐστεροῦντο τῶν μέσων διὰ τὴν σπουδὴν τούτων, τὰ δποῖα βραδύτερον αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι διὰ τῆς τελειοποιήσεως τῶν φακῶν καὶ τοῦ μικροσκοπίου παρέσχον εἰς τοὺς νεωτέρους. Ἐπερπε διαδοχικῶς νὰ ὑποστῶσι τὸν νόμον τῆς ἐξελίξεως, δπως πάντα ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐν τῇ ιατρικῇ ἐπιστήμῃ.

Θὰ ἦτο λίαν μακρὰ καὶ ἀκαρός ἡ περιγραφὴ τῶν διαφόρων φάσεων καὶ σταθμῶν, οὓς διῆλθεν ἡ ιστορικὴ ἐξέλιξις τῆς ιατρικῆς. Ἀλλως τε τοῦτο θὰ ἀπῆτε καὶ κάλαμον εἰδικώτερον καὶ χῶρον ἀσυγκρίτως λείζοντα τῶν ὀλίγων φύσεων σελίδων, ἢς ἡ Διεύθυνσις τοῦ ἀγαπητοῦ Ἡμερολογίου παρέχει πρὸς φιλοξενίαν τῶν γραμμῶν τούτων, ὃν κύριος σκοπὸς εἰνέ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ ἀμυδράν τινα ἰδέαν, ὅπο ἔποφιν κοινωνίὴν μᾶλλον, περὶ τῶν μικρούν, τὰ δποῖα τόσον ρόλον παῖζουσι σήμερον ἐν τῇ καθόλου ιατρικῇ, ἔχουσι δὲ ἐμπνεύσει τοιοῦτον παρὰ τῷ κοινῷ φόρον, ὥστε νὰ καταληφθῇ τοῦτο καὶ δικαίως ὑπὸ μικροβιοφορίας. Προσέτει δὲ νὰ διατυπώσῃ ἐν συντομίᾳ τὰ ὑγιεινὰ παραγγέλματα, ὃν ἡ αὐστηρὰ ἐφαρμογὴ ἀποδίδει ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν, τὴν πρόσθον καὶ τὴν ὄλικὴν εὐημερίαν τῶν ἀτόμων, τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῆς κοινωνίας ἐν γένει. Ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσω διὶ οὐ μόνον ἡθικῶς ζημιοῖ τὰς χώρας ἡ γόσις, δπως ἔλεγεν δι περίφημος ὑγιεινολόγος Πεττενκόφερ, ἀλλὰ καὶ ὄλικῶς. Κατὰ τοὺς στατιστικούς, ἐκ τῶν 365 ἡμερῶν τοῦ ἔτους, ἀναλογοῦσιν εἰς ἔκαστον ἀνθρωπον 20 περίπου ἡμέραι νόσου δι᾽ ἔκαστον ἔτος. Ὅστε ἐπὶ πόλεως, ὡς αἱ Ἀθῆναι, ἀριθμούσης πληθυσμὸν 160 χιλ. κατοίκων, ἀντιστοιχοῦσι τρία καὶ πλέον ἔκατον μύρια ἡμερῶν νοσηλείας κατ᾽ ἔτος, αἴτινες, πρὸς δύο δραχμὰς ἡμερησίας ζημίας, κατ᾽ ἐλάχιστον δριον, συνεπάγονται ἀπώλειαν ἔξ τούλαχιστον ἔκατον μύριων δραχμῶν, ἣν ὑφίσταται ἡ πόλις ἐτησίως. Ἀλλ᾽ ἡ ἀπώλεια ἀποδίδει πολὺ μεγαλειτέρα, δταν λάδιωμεν ὑπὸ δψιν οὐ μόνον τὴν ἐκ τῆς ἡμεραργίας ζημίαν τῶν νοσούντων, ἀλλὰ καὶ τὰς δαπάνας τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς καταπολέμησιν τῆς γόσου καὶ ἀνάκτησιν τῆς ὑγείας των.

‘Αλλ’ ἀς ἐπανέλθω εἰς τὸ κύριον θέμα. ‘Ως γνωστὸν τοῖς πᾶσιν, ἡ ἀτυποσφαιρα καὶ τὸ περιβάλλον ἐν γένει, ὥφ’ οὖ περιστοιχίεσται διάνθρωπος, γέμει πανταχοῦ — εἰς τὸν ἀέρα, εἰς τὸ ὕδωρ, εἰς τὴν γῆν — ἀπειρίας ἀσυλληπτῶν μικροσκοπικῶν δργανισμῶν πάντη ἀπροσίτων εἰς γυμνὸν δόφθαλμόν. Οἱ ἀόρατοι οὗτοι μικροοργανισμοί, ὡς ἔκ τῆς καταπληκτικῆς αὐτῶν πλησμονῆς καὶ διαχύσεως πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει, παιζουσι μέρος σπουδαιότατον ἐν τῇ καθόλου οἰκονομίᾳ καὶ τῇ ζωῇ τῶν δητῶν, ὥφ’ ἔνδος μὲν διὰ τῶν ὀφελειῶν, ὥφ’ ἔτέρου δὲ διὰ τῶν καταστροφῶν, τὰς δποίας προξενοῦσιν. Διότι τὰ μικρόδια δὲν εἶναι μόνον καταστρεπτικά διὰ τὸν ἀνθρώπον· κέκτηνται καὶ ὀφελίμους ιδιότητας καὶ μάλιστα τοιαύτας ἐνίστε, ὅστε ἀνευ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῶν γὰρ καθίσταται προβληματική καὶ ἀδύνατος αὐτὴ ἡ ἀνθρώπινη ζωή!

Τὰ μικρόδια ἀπεργάζονται τὴν καταστροφήν, τούτεστι τὴν σῆψιν πασῶν τῶν δργανικῶν οὔσιῶν, αἵτινες ἀπεστερήθησαν τῆς ζωῆς, τῶν δητῶν δηλαδὴ ἐκείνων, τὰ δποῖα ἀπώλεσαν τὴν δύναμιν τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὅλης, ἥτοι τῆς θρέψεως, τῆς ἀφομοιώσεως κλπ. καὶ τῶν δποίων ἔξελιπε πλέον δ προορισμὸς ἐν τῷ κόσμῳ ὡς τοιαῦτα δὲ θάντας ἐπιβλαβῆ, ἀν μὴ ἡ σῆψις, καταστρέφουσα πάντα ταῦτα, συνετέλει, κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸν ῥῆτὸν «γῆ ἦν καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσεται», εἰς τὸ νὰ μεταβάλῃ εἰς οὔσιας καταλλήλους διὰ τὴν θρέψιν τῶν φυτῶν, τῶν δποίων ἡ ὑπαρξία, εἶναι γνωστόν, πόσον ἀλληλεγγύως συνδέεται μὲ τὴν ἡμετέραν.

Ἐτέρα εὐεργετικὴ δρᾶσις τῶν μικροδίων εἶναι ἡ ζύμωσις. Σῆψις καὶ ζύμωσις δὲν εἶναι ἄλλο ἡ ἀποσύνθεσις καὶ ἐπεξεργασία, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἰς τὰ φυτικά, ἡ δὲ εἰς τὰ ζωϊκὰ παρέχουσιν οὔσιας μᾶλλον καταλλήλους διὰ τὴν θρέψιν αὐτῶν. Ἡ ζύμωσις τοῦ ἀρτου, τοῦ οῖνου, τοῦ ζύθου, τοῦ τυροῦ κλπ. εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας ώρισμένων μικροδίων, ἀτινα ἀπεξεργάζονται τὰς ἀρχικὰς οὔσιας, ἀπεκκρίνουσι τὰ ζυμώματα (Fermenta) καὶ παράγουσιν ἄλλας μᾶλλον εὐπέπτους καὶ ἀφομοιώσιμους. Εἰς τὴν ἐνέργειαν ταύτην τῶν μικροδίων διφείλονται καὶ αἱ δσμαὶ καὶ τὰ χρώματα, τὰ δποῖα γεννῶνται κατὰ τὰς σῆψεις καὶ ζυμώσεις. Οὕτω ἡ δυσώδης δσμὴ ἡ σχηματιζομένη κατὰ τὴν σῆψιν, διφείλεται εἰς τὴν ἐπιδρασιν τοῦ Τερμίου βακτηριδίου· ἡ βουτυρικὴ ζύμωσις προκαλεῖται ὑπὸ τοῦ βουτυρικοῦ κλοστριδίου (Closidridium Butyricum)· ἐπίσης ἡ δεῖνη ζύμωσις τοῦ γάλακτος κλπ. Δὲν εἶναι λοιπὸν σπουδαῖαι αἱ εὐεργεσίαι, τὰς δποίας παρέχουσιν ἡμῖν τὰ μικρόδια; Καὶ ἡ ζωὴ θὰ ἥτο δυνατὸν νὰ δφίσταται ἀνευ τῆς συνεργείας τούτων; Βεβαίως δχι.

‘Υπάρχει ἐν τούτοις καὶ τὸ ἄλλο είδος τῶν μικροδίων, τὰ δποῖα καλοῦνται παθογόνα, καὶ εἶναι οἱ φοβερώτεροι ἔχθροι τῆς ἀνθρώποτητος καὶ ἐν γένει τῶν ζωϊκῶν δητῶν. Ἡ μορφὴ των καὶ τὸ μέγεθος εἶναι ποικιλώτατον, ἀναλόγως δὲ τούτων καὶ διαιροῦνται εἰς κόκκους, βακτηρίδια, δταν τὸ σχῆμα των εἶναι ἐπίμηκες καὶ εἰς σπειροειδῆ δταν ἔχουσι σχῆμα κόμματος ἡ εἶναι ἐλικοειδῆ. Διατηροῦσι δὲ τὸ γένος αὐτῶν καὶ πολλαπλασιάζονται εἴτε διὰ σπόρων,

οι δποτοι εχουσι την ιδιότητα να άνθιστανται έπι μακρόν εις πάσας τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολάς, είτε διὰ διχοτομήσεως, δηλαδὴ τῆς ἀποσχίσεως τοῦ ἑνὸς εἰς ἕτερα τοιαῦτα. Εἶναι δὲ φοβερά καὶ ἀμύθητος ἡ γονιμότης αὐτῆς τῶν μικροβίων. Ὁ πολὺς μάλιστα μικροβιολόγος M. Duclaux, κατώρθωσε νὰ κάμη τὸν ἔξης ὑπολογισμόν. "Οτι, ἐὰν ἔν μικρόδιον ὑποτεθῇ διτὶ ζυγίζει ἔν πεντηκοστὸν τοῦ χιλιογράμμου, μετὰ τρεῖς ἡμέρας δὲ πολλαπλασιασμὸς αὐτοῦ εἰς ἕτερα θὰ είναι τόσον ἀμύθητος, ώστε θὰ ἔχωμεν βάρος 7.500 χιλ. τόννων! Τὰ μικρόδια δὲ ταῦτα ἐπιφέρουσι τὰς βλαβεράς αὐτῶν ιδιότητας εἴτε μηχανικῶς, καταστρέφοντα δηλαδὴ τὰ ἀνατομικὰ στοιχεῖα τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ, καὶ δὲ τρόπος οὗτος εἶναι ὅλως δευτερεύων, εἴτε χημικῶς διὰ τῶν δηλητηρίων, τὰ δποτα ἀπεκρίνουσι καὶ ἀτινα καλοῦνται τοξίναι. Εἰς τὴν διφθερίτιδα λ. χ. τὰ μικρόδια ἐδράζουσιν εἰς ἔν περιωρισμένον μέρος τοῦ λάρυγγος, ἔχομεν δμως βαρύτατα γενικὰ τοῦ δλου ὀργανισμοῦ φαινόμενα, συνεπείᾳ τῶν δηλητηρίων, τὰ δποτα ἀπεκρίνουσι τὰ μικρόδια.

Διὰ νὰ ἀναπτυχθῶσι δὲ ἐν τῷ ὄργανισμῷ τὰ παθογόνα ταῦτα μικρόδια, πρέπει νὰ εὑρωσι τὸ καταλληλὸν ἔδαφος. Ἡ ἐπεξήγησις τούτου ἀποδαίνει ἀδύνατος ἐνταῦθα ὡς λίαν ἐπιστημονική. Σημειοῦμεν μόνον διτὶ πρὸς ἀνάπτυξιν αὐτῶν συντελοῦν τὰ μάλιστα ἡ φύξις, αἱ λύπαι, ἡ κακὴ τροφή, αἱ νευρικαὶ ἔξαντλήσεις κλπ.

Εἶπομεν ἀνωτέρω διτὶ πάντα τὰ μολυσματικὰ νοσήματα μεταδίδονται καὶ ἀναπτύσσονται διὰ τῶν παθογόνων τούτων μικροβίων διὰ τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος, τῆς ἐπαφῆς κλπ. Δὲν θὰ καταχρασθῶ τὸν φιλόξενον χῶρον τοῦ Ἡμερολογίου, ἀρκούμενος μόνον γὰ σημειώσω διὰ βραχέων, πῶς συντελεῖται ἡ μετάδοσις ἐνίων νοσημάτων διὰ τοῦ ἀέρος καὶ διὰ τῶν ἐνδυμάτων. Ὁ ἀήρ εἶναι πεπληρωμένος, δύναται τις εἰπεῖν, μικροβίων παθογόνων καὶ μή. εὔκολον δὲ εἶναι νὰ φαντασθῇ τις τὴν ὑπερπλήρωσιν ταύτην, δταν σκεψθῇ εἰς οἷαν διηγεκῆ συνάφειαν εὑρίσκεται οὗτος μετὰ πασῶν ἐν γένει τῶν μεμολυσμένων οὐσιῶν. Εἶναι δὲ τοσοῦτον μᾶλλον πεπληρωμένος μικροβίων, δσον ἔξετάξομεν αὐτὸν πλησιέστερον πρὸς τὸ ἔδαφος, τὰς πόλεις καὶ τὰ κατοικήσιμα ἐν γένει μέρη, παρὰ εἰς τὰς ἔξοχάς, εἰς τὰ δρη καὶ εἰς τὰς ἐπιφανείας τῶν θαλασσῶν τὰς μακρὰν τῶν ἀκτῶν κειμένας. Οὕτω δὲ Miquel ἔξετάσας τὸν ἀέρα τῶν ἔξοχῶν ἀνεῦρε 80 περίπου μικρόδια εἰς ἔκαστον κυβ. μέτρον, εἰς δὲ τὸν ἀέρα τῶν πόλεων 1050. Εἰς τὰ μικρόδια ταῦτα τοῦ ἀέρος συμπεριλαμβάνονται τὰ μή παθογόνα, ὡς τὰ τῆς σήψεως, ζυμώσεως κλπ. καὶ τὰ παθογόνα, ὡς οἱ πυογόνοι κόκκοι, τὰ μικρόδια τῆς φυματιώσεως κλπ. Εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων φορέων τῆς ἐπαράτου φθίσεως ὠρισμένως εἶναι καὶ δ ἀήρ, δστις μολύνεται εἴτε ἐκ τῶν ἐν τῷ ἔδαφει πτυέλων τῶν πασχόντων, ἀτινα ἀποξηρανόμενα κονιοποιοῦνται καὶ τὰ μόρια τῆς κόνεως ταύτης εἰσπνέομεν, εἴτε καὶ ἀπ' εύθειας. Θὰ ἡδύνατό τις νὰ ἀναφέρῃ μυριάδας παραδειγμάτων καὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων τῆς μολύνσεως ταύτης τοῦ ἀέρος. Πειστικώτατα περὶ τούτου εἶναι τὰ πειράματα τοῦ Cornet,

ὅστις συναθροίσας τὴν κόνιν δωματίων, ἐντὸς τῶν δποίων διηγητῶντο φθισικοὶ καὶ κατόπιν διὰ μηχανῆματος βίπτων τὴν κόνιν ταύτην εἰς ἄλλο δωμάτιον ἔνθα εἰχεν ἐγκλείσει ίνδοχοιρίδια, κατέστησε τὰ πλεῖστα τούτων φθισικά. Ὁ Wissennann ἐγκλείσας ἐντὸς μεγάλου κιβωτίου ίνδοχοιρίδια, καὶ σχηματίσας ἐπὶ τούτου δπήνη, δι' ἣς ἔδηγ-
χεν ἐπὶ μίαν ἡμέραν φθισικός, παρετήρησεν ὅτι τὰ περισσότερα ίνδοχοιρίδια ἐγένοντο φθισικά. Ἐὰν δὲ λάδωμεν ὅπ' ὅψει ὅτι ἡ χωρητικότης τοῦ πνεύμονος τοῦ ίνδοχοιρίδiou εἶναι δεκάκις τούλά-
χιστον μικροτέρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ συνεπῶς καὶ ἡ ποσότης τοῦ εἰσπνεομένου ἀέρος, φανταζόμεθα πόσον μεγαλείτερος θὰ εἶναι δι-
κίνδυνος εἰς δμοίας περιστάσεις διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Καὶ τὰ ἐνδύματα εἶναι πλουσιώτατα ὅσον ἀφορᾷ τὸ πλῆθος τῶν μικροβίων, παθογόνων καὶ μή, τὰ δποῖα φέρονται ἀπ' αὐτῶν καὶ ἀτινα προέρχονται εἴτε ἐκ τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἀπεκρίσεων τούτων, εἴτε ἔξωθεν διὰ τῆς κόνιν, τῆς ἐπαφῆς κλπ. Ἰδού καὶ τὰ ἔξαγόμενα, εἰς τὰ δποῖα κατέληξαν διὰ τῶν ἐργασιῶν των οἱ Ἰταλοὶ Violla καὶ Morello ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. 1ον ὅτι τὰ ἐνδύματα ἐν γένει τῶν ἀνθρώπων εἶναι ικανὰ νὰ διατηρῶσιν ἐπ' αὐτῶν ἔνα σχετικῶς ἀριθμὸν μεγάλον μικροβίων δ' ἀριθμὸς δ' οὗτος κυμαίνεται εἰς ἔκαστον ἑκατοστὸν τοῦ τετραγωνικοῦ μέτρου τοῦ ὑφάσματος ἀπὸ 915 μέχρι 571,960 περίπου!! 2ον ὅτι δ' ἀριθμὸς οὗτος τῶν μικροβίων ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ μὴ παθο-
γόνα, συχνότατα δμως καὶ ἀπὸ παθογόνα ἀναλόγως τῶν περιστά-
σεων. Γενικῶς δ' δ' ἀριθμὸς οὗτος τῶν μικροβίων εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν χρῆσιν, τὸν χρόνον καὶ τὸ είδος τοῦ ὑφάσματος. Δηλαδὴ τόσον πλουσιώτερα θὰ εἶναι εἰς μικρόδια τὰ ἐνδύματα, ὅσον περισ-
σότερον χρόνον τὰ μεταχειρίζόμεθα, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς ἔκείνους, οἵτινες ὡς ἐκ τῶν ἐργασιῶν των ἔρχονται συχνὰ εἰς ἐπαφὴν μετὰ πολλῶν ἀκαθάρτων ἀντικειμένων. Προσέτι τὸ είδος τοῦ ὑφάσματος συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διατήρησιν τῶν μικροβίων· οὕτω ἡ μέταξα καὶ τὰ λινὰ ἐν γένει ὑφάσματα ἔιναι ἀκατάλληλα διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μικροβίων, τούναγτίον δὲ τὰ μάλλινα. Εἶναι λοιπὸν φανερὸν ὅτι διὰ τῶν ἐνδυμάτων μεταδίδονται πλεῖστα ὅσα μολυσματικά νοσήματα καὶ πρὸ παντὸς ἡ φυματίωσις καὶ δὴ ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα ἐλάχιστα προφυλακτικά μέτρα ὑπὸ τῆς πολιτείας λαμβάνονται: διὰ τοῦτο δὲ καὶ παριστάμεθα μάρτυρες καθ' ἔκαστην τῆς πωλήσεως μεταχειρισμένων ἐκ φθισικῶν ἐνδυμάτων. Βιομηχα-
νία ἐλευθέρα, ἥτις λαμβάνει χώραν καὶ ἐν μέσαις Ἀθήναις, ἐν τῷ Δημοπρατηρίῳ καὶ τῇ Πλατείᾳ τοῦ Βαρδακείου. Πρό τινος χρόνου εἰς ἔν ξενοδοχεῖον τῆς πρωτευούσης ηύτοκτόνησεν εἰς ἀξιωματικός διότι ἐπασχεν ἐκ φθισεως τὰ ἐνδύματα τούτου τὴν ἐπομένην κατε-
κυροῦντο διὰ πλειστοτεικῆς (;) δημοπρασίας εἰς κάποιον πτωχὸν ἔφεδρον ἀξιωματικόν!

Βεβαίως τὰ τῆς ὑγείας δέον νὰ κανονίζωνται καὶ νὰ διέπωνται: ὑπὸ εἰδικῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων οὐδὲν θὰ καταστῇ δυνα-
τὸν νὰ κατορθωθῇ, δταν δὲν ὑπάρχῃ ἡ ιδιωτικὴ πρωτοβουλία παρὰ

τῇ κοινωνίᾳ, εἰς ἣν δέον νὰ ἀναπτυχθῶσι καὶ νὰ γίνωσιν ἀντιληπτοὶ οἱ ἀπαραιτητοὶ ὑγιεινοὶ δροὶ, οἱ συντελοῦντες εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ εὐημερίαν τοῦ ἀτόμου, τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς χώρας. Κύριον δὲ μέσον, δι' οὗ κατορθοῦται ἡ παρεμπόδισις καὶ πρόληψις τῆς περαιτέρω μεταδόσεως διαφόρων μολυσματικῶν νοσημάτων, είναι ἡ ἀπολύμανσις, ἥτις καὶ ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν τῶν μικροδίων.

*Αθῆναι, Σεπτέμβριος τοῦ 1908

ΚΩΝ. ΒΑΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΔΕΣ

ΟΛΓΑ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

 Ε ΒΑΙΡΕΤΙΚΗ καὶ σπανία καλλιτεχνικὴ φυσιογνωμία. Σπανία διὰ δύο ἀρετὰς ἀξιοθαυμάστους. Διὰ τὸ τραγοῦδι τῆς καὶ τὴν πέννα τῆς. Εἶναι καλλιτέχνις τοῦ φυσματος καὶ τῆς γραφίδος. Ἡ φωνὴ τῆς, μέταλλον πολύτιμον φωνῆς soprano lyrique μὲ διαιύγειαν, μὲ ἔντασιν καὶ μὲ ἔκτασιν ἀσυνήθη καὶ ἐκπλήττουσαν, διατηρεῖ τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα καὶ εἰς τῆς μπάσεως νότες, κάτι τι σπάνιον διὰ soprano leggera. Ιδιαίτερον γνώρισμα τοῦ φυσματός της εἶναι ἡ ἔκφρασις. Ἐκφράζει δύον οὐδεμία ίσως ἐλληνίς καὶ δύον πολὺ δλίγα τένει τέχνης τοῦ φθειν, θυσιάζει ἐνίστε τὰς σχολαστικὰς μικρολογίας χάριν τῆς ἐκφράσεως. Ἡμπορεῖ νὰ εἰπῃ κανεὶς διὰ δὲν φάλλει ἀπλῶς, ἀλλὰ κλαίει γελᾷ, πονεῖ χαίρει ἐκάστοτε. Καὶ δι' αὐτὸν τὸ φυσμα τῆς συγκινεῖ, συναρπάζει, γοητεύει, κατακτᾷ. Ὡς λογογράφον, τὴν γνωρίζουν δύοι ὑπέστησαν τὴν δριμύτητα τῆς πέννας τῆς. Γράφει ὑπὸ τὸ φευδώνυμον *Ρεβέκκα* καὶ δὲν ἔχει τίποτε τὸ κοινὸν μὲ τὰς ἄλλας γραφούσας ἐλληνίδας. "Οταν γράψῃ, τὴν φανταζόμεθα «ἄρματωμένην 'σὰν ἀστακόν», διότι μὲ τὸ χαριτολόγον καὶ καυστικὸν κονδύλι τῆς κτυπᾷ, πληγώνει, δαγκάνει, φαρμακώνει. "Αλλὰ μὲ τόσην χάριν καὶ λογικὴν δύναμιν καὶ εὐσυνειδησίαν, ὥστε νὰ διοφέρουν τὰ ἔξυπνα πλήγματά τῆς καὶ ἔκεινοι ἀκόμη, καθ' ὃν κατευθύνονται. "Ἐν διστιχον τοῦ κ. Διαμαντίδη σχεδιασθὲν ἔν τινι συναναστροφῇ, χαρακτηρίζει ἀρκετὰ τὴν κ. Παπαδιαμαντοπούλου :

Αὐτὴ εἶναι δισυπόστατη· δὲν εἰν' ἀπλὴ γυναικα·

Εἰν' ἄγγελος σὰν τραγουδῆ, διάβολος ως Ρεβέκκα!